

uðsmaðurin hjá Kristiani 2., Jørgen Hanssen (1516–1523) fór undir stóra umvæling. Seinni var það, at Erik Rosenkrantz, sum nevnt, eftir boðum frá Friðrikki 2. bygdi tornið, sum vit í dag siggja í Bergen og verður kallað Rosenkrantzturnið. Tað varð, sum sagt, bygt í fimtan hundrað og seksti árunum.

Hetta torn hevur av og á verið umvælt. Størsta umvælingin var aftan á tað ræðuliga sprengingsvanlukku 20. apríl 1944, tá eitt krútskip sprongdist á Vánni nær við tornið. Alt útnyrðingshornið á torninum fór, og stórar rivur vóru í múrinum.

Eg vil ráða teimum til, sum fara inn í Rosenkrantzturnið, at fáa sær fatur á bóklingi, sum er gjørdur 1966 av Roberg Kloster og Gerhard Fischer. Úr hesum bóklingi er meginparturin av tí, sum eg her havi sagt um Rosenkrantzturnið.

Hákunarhøllin

Tað var, sum áður nevnt, Ólavur Kyrrí, ið fyrstur bygdi úti á Hólminum, hann sum sagan sigur grundaði Bergen 1070. Áðrir bygdu eisini har úti. Á kneysanum eystan fyri Hólmin bygdi Sverri kongur (1177–1202) eina borg. Henda borg er ikki til longur, men staðið har verður enn kallað Sverraborg. Vit gingu har úti og leitaðu eftir Sverraborg, komu til mann, sum gekk har og fekst við jarðararbeiði, tað mundi vera ein gartnari, spurdu hann, hvar Sverraborg var? Nei, hann visti einki um nakra Sverraborg. Tann søguligi áhugin hjá øllum norðmonnum er ikki líka stórur. Seinni fingi vit at vita, hvar Sverraborg var.

Ólavur Kyrrí bygdi ta lítlu Kristkirkjuna av viði, og hann fór undir at byggja ta stóru Kristkirkjuna av gróti. Henda seinna Kristkirkjan var dómkirkja líka til hon varð niðurrivin 1531. Tað var lensharrin Esge Bilde, sum tók kirkjuna niður — av hermálsligum orsökum, segðist. Ein partur av grótinum í hesi kirkju varð fluttur til Gottorp slott í Slesvig.

Sverri kongur, Hákun Hákunarson 4. og aðrir norskir kongar vóru jarðaðir í tí seinna Kristkirkjunni. Farvegurin til hesa kirkju sæst enn tætt norðan fyri Hákunarhøllina.

Tað var Hákun Hákunarson 4., sum bygi Hákunarhøllina, og fyrstu ferð vit hoyra nakað um hesa høll er, tá sonur Hákunar, Magnus Hákunarson, Lagabøti, verður giftur við donsku kongsdótrini Ingibjörg (dóttir Erik Plovpenning) 11. september 1261. Magnus Lagabøti fekk kongsnavn 1257, hann varð krýndur 1261 og doyði 1280.

Men hallardýrdin vardi ikki leingi. 1266 verður skrivað í Íslandi, at tá »brann høllin í Bergen.«

Bergen var í gomlum døgum politisk miðstöða í Noreg, og Magnus Lagabøti man skjótt hava endurreist høllina, helst man hon hava verið brúkt, tá Eiríkur Magnusson giftist fyrri ferð við skotsku prinsessuni Margretu og seinni ferð við Isabellu, systir skotsku tjóðskaparhetjuna Robert Bruce. Eiríkur Magnusson var sonur Magnus Lagabøta, hann var kongur í Noreg frá 1280 til 1299.

Tað er hesin Eiríkur kongur, ið nevndur er í kvæðnum um Margretu, hana sum varð brend úti á Norðnesi.

*»Vilja tit nú lýða á,
meðan eg flyti fram
um hana frinna Margretu,
í Norðnesi brann.*

*Gud fyriláti Eiríki kongi,
hvat hann mundi gera:
sendi sitt barn í ókunn lond,
moykonungur at vera.»*

Men bróðir Eiríks, Hákun Magnusson (1299–1314), varð krýndur í Oslo, og politiska miðstöðan varð flutt úr Bergen og seinni út av landinum, høllin misti sín týðning, fór í órækt, og tá komið var til 1840 visti eingin longur, at gróthúsið, sum stóð har úti á Hólminum, var Hákunarhøllin, hon varð tá brúkt til korngoymslu.

Men listamaðurin J. C. Dahl, sum

Mariukirkjan í Bergen

var ættaður úr Bergen, visti, hvat tað vóru fyrri søguligar leivdir, sum stóðu úti á Hólminum. J. C. Dahl (1788–1857) var ikki einans ein stórur listamálarí, hann hevði eisini stóran ans fyri søguligum virðum. 1841 royndi hann at fáa pening savnaðan til endurreising av høllini, men tað miseydnadist. Henrik Wergeland royndi at hjálpa til t. d. við yrkingini: »Til Norges Storting.« Í hesi yrking eru hesar báðar reglurnar:

*»Hákons hal og Olavs kirke
reise ville de af grus.«*

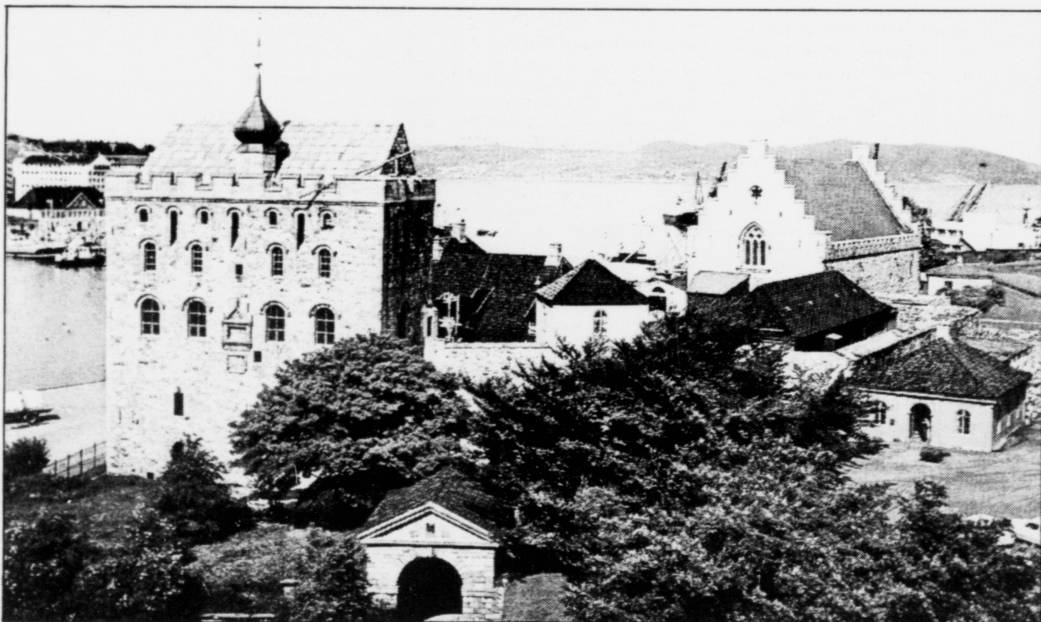
Hetta er fyrsta ferð, at heitið »Hákons Hal« hevur verið brúkt, og hetta navn ber høllin í dag.

Seinni varð farið undir endurreisingina, og 1916 var hon liðug, men høllin var óhóskandi til nakað brúk. Soleiðis stóð hon líka til sprengingsvanlukkuna á Vánni 20. apríl 1944. Tá kom eldur í høllina, og hvør einstasta træflis kolaðist upp, veggirnir stóðu, berir, illa skaddir, men sjáldsama vakrir vóru teir naknu múrarnir.

Meðan múrarnir enn vóru heitir av eldsbrunum, fóru menn at hugsa um endurreisingina. Eitt vóru teir ikki í iva um: Nú skuldi Hákunarhøllin endurreisast soleiðis, at hon kundi verða nýtilig, at hon skuldi kunna brúkast til ymisk endamál. Nú skuldu hiti, ljós, wx, køkur, veitslurúm og annað gerast. Hetta var ikki lætt, tí teir bóru ótta fyrri, at tey gomlu virðini, minnini frá teirri gomlu høllini, sum enn vóru at siggja, skuldu verða skadd av teimum krøvum, sum nútíðin setir.

Men væl bar til, og nú stendur í Bergen henda prýðiliga høllin, sum ferðafólk, ið koma hagar, eiga at geva sær stundir til at fara inn í.

Aftaná at vit høvdu verið í Hákunarhøllini, fóru vit at spáka runt í býnum. Tað var ikki mikið, vit sóu, tí tíðin var knøpp, og veðrið var ófýsiligt. Men vit vóru ymsastaðni, hugdu at tí, sum vit hildu vera vert at hyggja at. Vit hugdu inn í krambúðarvindeygju, og vit ansaðu eftir, at milum tey mongu fløggini, sum hingu uttan fyri krambúðir og hotell, vóru eingi feroysk fløgg at siggja. Tey sóu vit nú í Trondheimi, og í Danmark er tað vanligt at siggja tey nú, í Bergen sóu vit einki, men nú vóru vit ikki allastaðni.

Rosenkrantzturnið og Hákunarhøll í Bergen